

مداخلات پیشگیرانه و آموزشی در تعمیرات اساسی (بررسی مقایسه ای دو تعمیرات اساسی در کنترل حوادث شغلی و پیامد های آن)

نویسندگان : دکتر پاتریس حبیبی، مهندس علیرضا امین ، مهندس علیرضا باقرات
سازمان بهداشت و درمان صنعت نفت- شرکت پالایش نفت بندرعباس

مقدمه :

تعمیرات اساسی صنایع فرآیندی نفت و گاز بنا بر ماهیت کار ، حجم سنگین فعالیت ها ، تنوع اقدامات و بویژه نیروی انسانی زیادی که برای کوتاه نمودن زمان از دست رفته بکار گرفته می شود ، یکی از معدود برنامه های حساس ، مخاطره آمیز و گسترده صنایع مختلف وابسته به نفت می باشد که مدیریت سنجیده ، همه جانبه و پر تعامل کلیه واحدهای زیر مجموعه یک صنعت را می طلبد . هنگامی که استفاده از نیروی انسانی روزمزد و کم تجربه اجتناب ناپذیر بوده و شرایط اقلیمی نامناسب ، آب و هوایی نامساعد و استرس های محیطی وجود دارد ، این حساسیت ، خطر و حادثه خیزی صد چندان می گردد. آنچه که می تواند راهگشای مطلوب و مناسبی برای گذر موفقیت آمیز از این شرایط بحرانی ، پیچیده و غیر قابل پیش بینی باشد عبارتند از :

- ۱- پیش بینی دقیق واحدهای مختلف از نیازها و امکانات .
- ۲- برنامه ریزی و تصمیمات واقع بینانه مبتنی بر خرد جمعی.
- ۳- تعامل مناسب صمیمانه و مستمر کلیه واحدهای درگیر .
- ۴- نظارت ، هم اندیشی و حضور موثر و فعال مراکز طب صنعتی و مدیریت HSE در کلیه جلسات تصمیم گیری
- ۵- مداخلات به موقع ، اندیشمندانه و کارگشای حوزه مدیریت کلان صنعت در هنگام چالش ها .
- ۶- اطلاع رسانی به هنگام ، آموزش گروههای مختلف کاری از طرف HSE ، مرکز طب صنعتی، واحد آموزش و برنامه ریزی نیروی انسانی ، روابط عمومی و ...
- ۷- بهره مندی از کارکنان با انگیزه ، شاداب ، دلسوز ، پویا با سلامت جسمی ، روانی و اجتماعی .

روش پژوهش (مواد و روش ها) :

بررسی انجام شده مقایسه دو مرحله تعمیرات اساسی متوالی انجام شده در پالایشگاه نفت می باشد مولفه های مورد نظر شامل اقدامات ، نیازسنجی ، هماهنگی های انجام شده و نتایج دو مرحله از جهت میزان حوادث شغلی ، نوع حوادث ، شدت حوادث ، اقدامات و مداخلات درمانی ، میزان ارجاعات پزشکی ، افراد بستری شده در بیمارستان و نتایج خدمات پزشکی ارائه شده (در مرکز طب صنعتی و مراکز بیمارستانی) می باشد.

مرحله اول تعمیرات اساسی

نوبت اول تعمیرات اساسی از تاریخ ۸۷/۱/۲۵ شروع و به مدت ۲۹ روز تا ۸۷/۲/۲۲ ادامه داشت . تعداد افراد شرکت کننده ۱۷۵۰ بود . متوسط WBGT ایام یاد شده حدوداً ۳۱/۳ بوده است (میزان قابل قبول ۲۸-۲۵) .

اقدامات مداخله ای و پیشگیرانه

قبل از شروع تعمیرات اساسی براساس پیش بینی ها ، سوابق و تجارب گذشته و خصوصاً نتایج و آمار نوبت اول و بویژه آنکه شرایط و واقعیت های موجود در مرحله دوم از نظر تعداد نیروی انسانی ، گستردگی کار ، ایام در نظر گرفته شده و ... از یک سو و خصوصاً افزایش دما و رطوبت و کاهش جریان هوا از سوی دیگر ، جلسات متعددی با حوزه مدیریت کلان شرکت و سپس در تعامل مستمر با واحد HSE در خصوص راهکارهای مناسب پیشگیری و بدنبال آن نشست های متعددی با واحدهای اجرایی و تدارکاتی برنامه های زیر جهت پیشگیری و مقابله با حوادث احتمالی مد نظر گرفته و جاری گردید.

- ۱- برای کوتاه نمودن فاصله زمانی و مکانی افراد حادثه دیده با جایگاه خدمات درمانی و سرویس های مراقبتی تعداد پزشکیاران در واحدهای درمانی سیار افزایش داده شد.
- ۲- ایستگاه های متعدد نوشیدن مایعات حاوی عناصر حیاتی و ... به تعداد کافی در نظر گرفته شده تا بتواند برای جبران مایعات از دست رفته و رفع تشنگی و بویژه بدلیل پایین بودن دمای مایعات کمک موثری در پیشگیری از هیپرترمی نماید.

- ۳- پیش بینی گردید برای جلوگیری از هیپوگلیسمی ناشی از صرف انرژی زیاد در حوالی ۱۰ صبح و در نوبت عصر یک خوراکی سرشار از گلوکز در اختیار افراد قرار گیرد.
- ۴- غنی نمودن شربت های آب میوه با عناصر حیاتی و املاح معدنی برای افراد جوانی که در هوای آزاد بشدت در معرض تعریق قرار می گرفتند.
- ۵- نصب پوسترها و نوشته های آموزشی و هشدار دهنده ای بر افزایش آگاهی افراد به منظور ایجاد حساسیت نسبت به هوشیاری علائم اولیه گرمزدگی و سلامت جسمی خود و سایر همکارانش در طول مدت کار .
- ۶- در افرادی که بواسطه شرایط جسمانی و فیزیکی استعداد ابتلا به گرمزدگی ، افت فشارخون و کاهش هوشیاری ناشی از آن وجود داشت در مشاغل سخت پذیرفته نمی شدند یا در مشاغل سبک بکار گرفته می شدند.
- ۷- برنامه های متعدد آموزشی و توجیهی در خصوص شرایط کار ، مخاطرات ، انتظارات حرفه ای از طرف واحد آموزش HSE در نظر گرفته و اجرا گردید.
- ۸- پزشکبار اورژانس و پرستار طب صنعتی و همکاران پیراپزشک مرکز طب صنعتی برنامه های آموزشی مدون در خصوص گرمزدگی ، هشدارهای پیشگیرانه ، علائم خطر ، روشهای مقابله و پیشگیری از بحران های بالینی ناشی از آن بصورت جلسات گروهی، چهره به چهره یا کلاس برگزار نمودند.
- ۹- پیش بینی امکانات مورد نیاز در خصوص بستری های موقت (حداکثر ۵ ساعت) و اقدامات درمانی مناسب برای کاهش ارجاعات به مراکز بیمارستانی در سطح شهر .
- ۱۰- هماهنگی و تعامل مناسب با شرکتهای پیمانکاری فعال در تعمیرات اساسی در خصوص لزوم موکد استفاده از وسایل حفاظت فردی و پایش مستمر این مهم در جهت حفظ سلامت افراد.

مرحله دوم تعمیرات اساسی

نوبت دوم از تاریخ ۸۷/۳/۲۷ به مدت ۳۶ روز ادامه داشت. تعداد افراد شرکت کننده ۲۲۴۰ نفر بودند. در حالیکه گستردگی و مساحت منطقه مورد عمل در تعمیرات اساسی تقریباً " یکسان بود. متوسط WBGT گزارش شده در ایام یاد شده ۳۳/۶ بوده است (۲/۳ بیشتر از مرحله قبلی) .

نتایج

مقایسه آماری در دو مرحله تعمیرات اساسی در سه محور اصلی زیر نتایج زیر را نشان می دهد :

الف - نیروی انسانی

- ۱- جامعه هدف شرکت کننده در تعمیرات اساسی در مرحله اول ۱۷۵۰ و در مرحله دوم ۲۲۴۰ نفر بوده است.
- ۲- افراد شرکت کننده در هر دو مرحله ۸/۸۷٪ در دهه سوم و چهارم بوده اند.
- ۳- در هر دو مرحله ۸۰٪ از افراد حادثه دیده اولین تجربه شغلی خود در صنایع نفت و گاز در تعمیرات اساسی عنوان می نمودند.
- ۴- در مرحله دوم حوادث افراد با سابقه و تجربه کاری اندکی کمتر از مرحله اول بوده است.

ب - فاکتورهای محیطی و اقلیمی

- ۱- دمای هوا و رطوبت نسبی در مرحله دوم بالاتر از مرحله اول بوده است.
- ۲- میزان WBGT به طور متوسط در مرحله اول ۳/۳۱ و در مرحله دوم ۶/۳۳ بوده است.
- ۳- گستردگی و منطقه مورد عمل در تعمیرات در هر دو مرحله تقریباً " یکسان بوده است.
- ۴- ایام مرحله دوم ۳۶ روز در مقابل ۲۹ روز (در مرحله اول) بوده است.

ج - مراجعات و حوادث

- ۱- کل افراد مراجعه به درمانگاه ۸۳۵ نفر (متوسط ۲۸/۸ نفر) در مرحله اول و ۱۳۷۴ نفر (متوسط ۳۸/۲ نفر) در مرحله دوم بوده است.
- ۲- موارد اورژانس در مرحله اول ۶۷ نفر (۸٪) و در مرحله دوم ۵۳ نفر (۹/۳٪) بود. با توجه به افزایش نیروی انسانی شرکت کننده و مدت تعمیرات اساسی در نوبت دوم کاهش قابل توجه و معنی داری را نشان می دهد ($P < 0.0025$).
- ۳- اعزام و ارجاع افراد حادثه دیده به مراکز تخصصی و بیمارستانی در مرحله دوم کاهش چشمگیری داشته است بطوری که از ۶۷ مورد حادثه در نوبت اول ۳۵ مورد ارجاع (۳/۵۲٪) و از ۵۳ مورد حادثه در مرحله دوم ۱۰ مورد اعزام و ارجاع (۹/۱۸٪) به مراکز تخصصی گزارش شده است ($P < 0.0001$).
- ۴- ترومای ناشی از اجسام سخت به اندام ها (Blunt Trauma) ، مواجهه با گازهای شیمیایی و جراحی با اجسام برنده به ترتیب از مهمترین اورژانس های رخ داده به حساب می آید که به تفصیل در جدول آمده است.

نوع حادثه	مرحله اول	مرحله دوم	جمع
تروما	۲۳	۲۷	۵۰
جراحت های نافذ	۹	۱۲	۲۱
گاز زدگی	۱۴	۴	۱۸
گرمایزدگی شدید	۷	۳	۱۰
سوختگی	۱۱	۳	۱۴
سایر موارد	۳	۴	۷
جمع	۶۷	۵۳	۱۲۰

۵- میزان آسیب و تروما به سر و صورت و اندام تحتانی در هر دو مرحله نسبت به اوقات عادی سال بیشتر بوده است. (در ایام عادی سال تروما با دست ها و اندام فوقانی بیشتر می باشد).

۶- علی رغم افزایش WBGT در مرحله دوم (افزایش ۲/۳) میزان گرمایزدگی شدید (مواردی که نیازمند بستری و ارجاع بوده اند) بطور نسبی کاهش داشته است (از ۷ مورد به ۳ مورد).

تعمیرات اساسی	WBGT	گرمایزدگی	موارد شدید
مرحله اول	۳۱/۳	۳۹	۷
مرحله دوم	۳۳/۶	۱۸	۳

۷- صدمات ناشی از سوختگی و میزان مواجهه با گازهای شیمیایی (گازهای محرک و خفقان آورهای ساده) در نوبت دوم بصورت معنی داری کاهش یافته است ($P < 0.005$) بطوریکه بروز سوختگی از ۱۱ مورد به ۳ مورد و آسیب استنشاقی راههای هوایی از ۱۴ مورد به ۴ مورد تقلیل داشته است.

بحث و نتیجه گیری :

با عنایت به اقدامات مداخله ای و پیشگیرانه پس از نوبت اول تعمیرات اساسی و ارزیابی کاستی های گذشته و بویژه مشاهدات بالینی و بررسی حوادث رخ داده به نظر می رسد مهمترین موضوعاتی که می بایست در حوزه عملیات صنعتی مورد دقت و پایش مستمر بوسیله مدیران صنعت و نظارت هر چه بیشتر واحدهای HSE مراکز صنعتی از یک سو و خصوصاً^{۱۱} تعامل و هم فکری همه جانبه با مراکز طب صنعتی از سوی دیگر قرار گیرد شامل موارد زیر است :

۱- در انتخاب نیروی انسانی (هر چند بصورت موقت از طرف صنعت و کارفرما تلقی می گردد) بر حسب انتظاراتی که از شاغل پیمانکاری می رود ، نهایت دقت و بررسی های ابتدائی صورت گیرد.

۲- آموزش های اولیه آشنایی با کار و مخاطرات ناشی از آن نقشی کلیدی در آگاهی و ایجاد حساسیت در ذهن افراد خواهد داشت.

۳- جلسات مستمر و مبتنی بر نیاز سنجی با واحدهای مختلف و مرتبط از طرف طب صنعتی و واحد HSE برای تامین امکانات و رفع نیازها بسیار ارزشمند و پویا خواهد بود.

۴- نصب علائم هشدار دهنده و نوشتارهای آموزشی در نقاط گوناگون محل کار، ذهنیت افراد را نسبت به مخاطرات و حوادث احتمالی معطوف داشته بطوریکه بسیاری از افراد با علائم اولیه یک ضایعه تدریجی ، بی سر و صدا و خطرناک (مثل کاهش هوشیاری ناشی از گرمادگی یا احساس تنگی نفس ناشی از گاز زدگی) خود یا همکاران خود را به مرکز درمانی معرفی می نمودند.

۵- برحسب وسعت منطقه عملیات، تعدد مراکز درمانی موقت و سیار و یا ایستگاههای امداد و نجات نقش بسزایی در کاهش عوارض و ضایعات ناشی از حوادث بدلیل امداد رسانی به هنگام خواهد داشت.

۶- توجیه همکاران و مسئولین واحدهای پیمانکاری در ضرورت استفاده از لوازم حفاظت ورزی و بویژه نظارت و کنترل آن بوسیله مدیریت HSE و مراکز طب صنعتی بسیار حیاتی و موثر و در عین حال خداپسندانه است.

۷- اگرچه متأسفانه بعد از هر نوبت تعمیرات اساسی جلسه ارزیابی و جمع بندی نتایج با همکاران طب صنعتی و واحد HSE مورد غفلت قرار می گیرد اما به نظر می رسد برای تصمیم گیری مناسب در مراحل بعدی یکی از ضروریات غیر قابل انکار، بررسی و جمع بندی نقاط قوت و ضعف عملکرد واحدهای مختلف می باشد تا بلکه با این شیوه، واقع بینانه در جهت بهبودی مستمر ، روشها و راهکارهای مناسبتری برنامه ریزی و طراحی گردد.